

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

© Рада Європи/Європейський суд з прав людини, 2012. Цей переклад було замовлено за підтримки Довірчого фонду з прав людини Ради Європи (www.coe.int/humanrightstrustfund). Він не є обов'язковим для Суду. Для докладної інформації розгляньте вказівку щодо авторського права в кінці цього документа.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012. La présente traduction a été effectuée avec la soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

ЧЕТВЕРТА СЕКЦІЯ

СПРАВА «MCCANN ПРОТИ СПОЛУЧЕНОГО КОРОЛІВСТВА» (Заява № 19009/04)

*Текст цього рішення було редакційно уточнено 21 липня 2009 року відповідно до
правила 81 Регламенту Суду*

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

13 травня 2008 року

ОСТАТОЧНЕ

13/08/2008

Це рішення може бути редакційно уточнено

У справі «McCann проти Сполученого Королівства»,

Європейський суд з прав людини (четверта секція), засідаючи палатою до складу якої увійшли:

Лех Гарліцкі (Lech Garlicki), *Голова*,

Ніколас Братца (Nicolas Bratza),

Джованні Бонелло (Giovanni Bonello),

Лільяна Мійовіч (Ljiljana Mijović),

Давід Тор Бйоргвінсон (David Thór Björgvinsson),

Ян Шикута (Ján Šikuta),

Паіві Гірвела (Päivi Hirvelä), *судді*

та Лоренс Ерлі (Lawrence Early), *Секретар секції*,

після наради за зачиненими дверима 22 квітня 2008 року,

ухвалюють це рішення, прийняте цього ж дня:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу розпочато за заявою (№19009/04) проти Сполученого Королівства Великобританії та Північної Ірландії, поданою до Суду на підставі ст. 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) громадянином Сполученого Королівства паном Джерардом МакКанном (Gerrard McCann) (далі – заявник) 20 травня 2004 року.

2. Заявника, якому було надано правову допомогу, представляв п. Гарбіндер Гілл (Gurbinder Gill), юрист, що практикує у м. Соліхалл.

3. Заявник скаржився, що провадження щодо виселення, розпочате проти нього місцевим органом влади, порушувало статті 6, 8 та 14 Конвенції.

4. Заяву було передано до четвертої секції Суду (ч.1 правила 52 Регламенту Суду). В межах цієї секції було сформовано палату для розгляду справи (ч. 1 ст. 27 Конвенції), як це передбачено ч. 1 правила 26 Регламенту Суду.

5. 10 травня 2005 року палата вирішила об'єднати розгляд справи на предмет прийнятності та по суті (ч. 3 ст. 29 Конвенції та правило 59А Регламенту Суду). Після консультації зі сторонами палата вирішила, що немає потреби проводити відкрите слухання щодо суті (ч. 3 правила 59 Регламенту Суду в кінці), а сторони у письмовій формі відповідали на зауваження одна одній.

ФАКТИ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

6. Заявник народився 1968 року та проживає у м. Бірмінгемі. Сторони подали обставини справи наступним чином.

7. У липні 1998 року заявник та його дружина стали співнаймачами трикімнатного будинку для сім'ї, що перебував у власності міської ради Бірмінгема (далі – місцевий орган). Вони були наймачами згідно з положеннями Закону про житло 1985 року (див. § 20 нижче).

8. Коли шлюб розпався на початку 2001 року, дружина заявника виїхала з будинку разом з двома дітьми. 5 квітня 2001 року у результаті спірного слухання, на якому заявник не був присутнім, суд встановив судову заборону наблизитися до дружини протягом 3 місяців та наказ про виселення з вимогою про те, аби заявник покинув будинок, що він і зробив. Пані МакКанн та діти знову переїхали до будинку, але знову виїхали, коли 14 квітня заявник повернувся до будинку, використавши лом для примусового вторгнення та, як стверджувалося, здійснив напад на пані МакКанн і її друга. За цим випадком щодо заявника розпочали кримінальне переслідування, яке завершилося виправданням заявника через відсутність доказів.

9. 18 квітня 2001 року пані МакКанн подала до місцевого органу заяву про переселення з огляду на застосування до неї домашнього насильства. 8 серпня 2001 року вона повернула ключі місцевому органу із зазначенням того, що вона відмовлялася від найму. Вона та діти переїхали до іншого будинку, власником якого була рада, що був наданий їм відповідно до політики місцевого органу щодо домашнього насильства. Представник місцевого органу відвідав будинок та виявив, що основна частина рухомого майна було вивезена, а для надання будинку житлового стану слід було витратити понад 15 000 фунтів стерлінгів. Відповідно, місцевий орган вважав цю власність нежитловою.

10. У листопаді 2001 року заявник повернувся до будинку та зробив істотну частину роботи з приведення будинку до житлового стану. Його стосунки з пані МакКанн покращилися, і вона підтримала його заяву про зміну житла на інше, що перебуває у власності місцевого органу, оскільки трикімнатний будинок був занадто великим для нього самого, але він все ще потребував придатного житла у цій місцевості, аби особисто спілкуватися зі своїми дітьми.

11. Заяву від 4 січня 2002 року було подано до відділу житла місцевого органу. Того ж дня службовець, відповідальний за поселення (Allocations Officer), усвідомлюючи, що власність фактично не є вільною, та озброївшись юридичною консультацією, відвідав пані

МакКанн та попросив її завершити найм шляхом підписання повідомлення про розірвання договору найму. Суддя суду графства, який слухав позов місцевого органу про виселення, дійшов висновку, що пані МакКанн не отримала консультації та не розуміла, що повідомлення про розірвання договору найму буде мати наслідком завершення права заявника жити у будинку чи змінити його на інший, що перебуває у власності місцевого органу (див. § 19 нижче). Приблизно через тиждень пані МакКанн звернулася у письмовій формі до місцевого органу, аби скасувати повідомлення про розірвання договору найму, але воно, все ж, залишилося чинним.

12. Заявника поінформували, що найм будинку було припинено, та йому було вручено повідомлення про виселення. 11 червня 2002 року комісія з поселення (Allocations Officer Review Panel) місцевого органу вирішила, з-поміж іншого, що відповідно до політики щодо домашнього насильства, заявник не мав би права бути наймачем колишнього житла і що, у будь-якому разі, заявник, який не мав утриманців, що проживали разом з ним, не відповідає вимогам для отримання житла, первинно призначеного для сім'ї, що була переселена.

13. 11 жовтня 2002 року місцевий орган розпочав провадження про виселення (possession proceedings) заявника у суді графства, у якому заявник відстоював, що його виселення на підставі повідомлення про розірвання договору найму суперечило його праву на повагу до житла, передбаченому у ст. 8 Конвенції.

14. У своєму рішенні від 15 квітня 2003 року суд графства ухвалив, що відповідно до загального права та Закону про житло (див. §§ 19-20 нижче) заявник не мав захисту від позову місцевого органу про виселення. Однак стосовно ж ст. 28 Конвенції він цитував попереднє прецедентне право, відповідно до якого у таких справах, в загальному, інтерес місцевого органу як власника нерухомості та інтерес інших осіб у потребі соціального житла повинні бути взяті до уваги при застосуванні загального права та законодавства, і що, за умови, що місцевий орган діяв законно, суд не мав можливості відкласти позов про виселення, за виключенням виняткових обставин, коли видавалося, що право колишнього наймача за ст. 8 Конвенції було розглянуто не достатньо. Він відзначив обставини, за яких пані МакКанн підписала повідомлення про розірвання договору найму та вказав, що якщо б її не спонукали підписати його, то місцевий орган повинен би був звертатися за наказом про виселення відповідно до ст. 84 Закону про житло 1985 року (див. § 20 нижче). У заявника тоді залишалася можливість в судовому порядку доводити, що було необґрунтовано надавати такий наказ; він та пані МакКанн могли надати докази стосовно заявленого домашнього насильства; крім того, він міг поставити питання про його особисту потребу в житлі і потребу

розмістити дітей, коли вони його відвідують. За цих обставин суддя ухвалив, що місцевий орган не діяв відповідно до вимог ч. 2 ст. 8 Конвенції та відхилив позов про виселення.

15. Розгляд звернення місцевого органу до Апеляційного суду було відкладено до отримання рішення за результатами розгляду Палатою лордів справи «*Qazi v. London Borough of Harrow*» ([2003] UKHL 43: “*Qazi*”, див. §§ 22-25 нижче). 9 грудня 2003 року лорд-суддя Маммері (Mummery) оголосив рішення Апеляційного суду у цій справі, ухваливши:

«Стаття 8 не застосовується як захист від позову про виселення, навіть якщо спірні приміщення були «житлом» наймача для цілей цієї статті. Рада діяла законно і в межах її повноважень, коли отримувала повідомлення про розірвання договору найму, що мало наслідком припинення найму. Однак не піддавалося сумніву те, що найм було припинено підписаним [дружиною заявника] повідомленням про розірвання договору найму. Відповідно до звичайного національного законодавства рада мала безумовне право на негайне виселення за наявності доказів того, що користування приміщеннями завершилося. Законодавча процедура згідно зі ст. 82 Закону 1985 року, яка доступна для наймодавця – місцевого органу для припинення найму, не застосовується у справі, у якій найм припинено повідомленням наймача про розірвання. Це повідомлення про розірвання найму було чинним, навіть якщо воно було підписано без оцінки наслідків для наймача приміщення.

Не є «цілком винятковим» випадок, коли, наприклад, щось трапилося від моменту вручення повідомлення про розірвання договору найму, що цілком змінило правду і неправду у пропонуваному виселенні, і раду могли б зобов’язати обґрунтувати свою вимогу не брати до уваги право, передбачене ст. 8 Конвенції (див. § 79 у справі *Qazi* [§ 24 нижче])».

16. Заявник звертався з клопотанням про судовий перегляд рішення місцевого органу від 4 січня 2002 року про отримання повідомлення про розірвання договору найму від його дружини та його рішення від 11 червня 2002 року розпочати провадження про виселення. У заяві було відмовлено 23 вересня 2004 року. Суддя, зокрема, встановив, що місцевий орган діяв відповідно до своїх повноважень, прагнучи через повідомлення про розірвання формалізувати ситуацію щодо найму житла та що його рішення застосувати політику щодо домашнього насильства, коли було встановлено його застосування через існування заборони наближатися до дружини та умови виселення, не було ні незаконним, ні таким, що не могло бути прийнятим цим органом за будь-яких обставин. Він дійшов висновку:

«Я погоджуюся...що Апеляційний суд ефективно вирішив спір між п. МакКанном та Радою і що ця заява є спробою розглянути його вдруге. Раді надається право на виселення, а у заяві про судовий перегляд відмовлено. ...

Взагалі, може чи не може рішення бути оспорене з питань права, не означає, що публічний орган не може бути настільки відкритим як це можливо. Немає причини, чому політика ради має бути абсолютно відкритою; прописуючи, що

наслідком звернення за повторним наданням житла буде вимога надати повідомлення про розірвання існуючого найму житла, що вплине на права іншого наймача чи користувача і, як наслідок, забезпечуючи повідомлення цієї особи. Таким чином, зрозумілість переважає і деякі питання, що були висловлені у цій справі, усунуті.»

17. У дозволі апелювати до Апеляційного суду було відмовлено 9 грудня 2004 року.

18. Заявника було виселено з будинку 22 березня 2005 року.

II. НАЦІОНАЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРАКТИКА, ЩО СТОСУЮТЬСЯ СПРАВИ

A. Попередження про розірвання договору найму житлового приміщення за загальним правом

19. У загальному праві, якщо чинне повідомлення про розірвання договору найму житлового приміщення надається одному співнаймачеві, це має наслідком припинення спільного користування незалежно від того, чи інший співнаймач знав або оспорював вручення такого повідомлення (*Hammersmith and Fulham London Borough Council v. Monk* [1992] 1 All ER 1). Якщо найм насправді завершено, а колишній наймач продовжує залишатися у власності, він за законом є порушником права власності, а наймодавець має право негайно його виселити.

B. Гарантування найму за Законом про житло 1985 року

20. Згідно зі ст. 82 Закону про житло 1985 року наймач місцевого органу чи іншого публічного органу, такий як заявник, мав гарантію найму. Відповідно до ч.1 ст. 84 цього закону, суд не може надавати наказ на виселення заселеним на підставі такого найму будинку, за винятком однієї чи декількох підстав, викладених у Додатку 2 до цього закону. Підстава 2 (а) Додатку 2 надає підставу для виселення, якщо пара живе у житловому будинку, один або обое з пари є наймачами, один з партнерів залишив будинок через насильство чи загрозу насильства з боку іншого, і суд переконується у тому, що той партнер, який виїхав, не збирається повертатися. У ч. 2 ст. 84 передбачено, що суд не надає наказу на виселення за наявності однієї з цих підстав, «якщо тільки він не вважатиме обґрунтованим надати наказ».

С. Політика місцевого органу з заселення у випадку домашнього насильства

21. Відповідно до Керівництва з політики розміщення (Allocations Policy Manual) (§ 30.8):

«1. Якщо стосунки розірвано, наймача, який залишає власність, слід попросити підписати форму про звільнення. Це має наслідком завершення «усього» найму.

2. Якщо власність підходить для тієї частини сім'ї, що залишилася, новий договір найму може бути запропоновано.

3. Якщо власність не підходить (наприклад, має занадто велику площу), наймачу має бути запропоноване альтернативне житло ...

Однак якщо мало місце домашнє насильство політика розміщення передбачає (§ 3.7.1):

«Домашнє насильство включене до переглянутих відділом умов найму як порушення договору найму. До особи, яка піддає іншу особу домашньому насильству, буде пред'явлено позов. Це може включати втрату правопорушниками житла чи віднесення їх до осіб, що навмисно втратили житло».

Особа, яка втратила житло через твердження про застосування нею домашнього насильства, може оспорювати правдивість таких тверджень та скаржитися на те, що вона позбулася житла ненавмисно, а місцевий орган має законодавчий обов'язок надати їй нове житло.

Д. Рішення Палати лордів у справі *Qazi*

22. У справі *Qazi v. London Borough of Harrow* ([2003] UKHL 43) також розглядалося надання наказу на виселення щодо будинку ради, який належав на підставі спільного найму чоловіку і дружині. Шлюб розпався, а спільний найм завершився, коли пані Куазі було вручено повідомлення про розірвання договору найму житлового приміщення. Пану Куазі було відмовлено у наймі як єдиному наймачеві місцевим органом, проте він залишився проживати у тому будинку з новою сім'єю та протистояв провадженню щодо виселення на тій підставі, що воно становило втручання у його право на повагу до житла за ст. 8 Конвенції.

23. Палата лордів одностайно ухвалила, що незважаючи на той факт, що найм завершився, власність все ще залишалася житлом п. Куазі і, таким чином, ст. 8 Конвенції поширюється на нього. Однак більшість (лорди Хоуп з Крейк Хеда (Hope of Craighead), Міллет (Millet) та Скотт з Фоскота (Scott of Foscote) ухвалила, що на ст. 8 Конвенції не можна посилалися, аби відхилити пріоритет місцевої влади чи договірні права на виселення. Оскільки місцева влада мала

абсолютне право на негайне виселення, не було посягання на право п. Куазі на повагу до житла за ч. 1 ст. 8 Конвенції, в відтак не постає питання про виправдання такого втручання за ч. 2 ст. 8 Конвенції. В іншому випадку, наслідком майнових чи договірних прав органу влади було те, що оцінка за ч. 2 ст. 8 Конвенції була б обов'язково зроблена на користь місцевого органу. Більшість по-різному посилалася на низку ухвал Комісії, у яких скарги щодо виселення колишнього співнаймача з власності місцевого органу, після того як спільний найм було завершено, були проголошені очевидно необґрунтованими (ухвала Комісії у справі «*S. проти Сполученого Королівства*» від 14.05.1986 р., справа № 11716/85, Рішення та звіти (DR) 47, с. 274; ухвала Комісії у справі «*D.P. проти Сполученого Королівства*» від 01.12.1986 р., справа № 11949/86, DR 51, с. 195; ухвала Комісії у справі «*Ure проти Сполученого Королівства*» від 27.11.1996 р., справа № 28027/95; Ухвала Комісії у справі «*Wood проти Сполученого Королівства*» від 02.07.1997 р., справа № 32540/96).

Лорд Хоуп, який ухвалив, що ст.8 застосовувалася до справи, продовжив:

«... на мою думку, з фактів у цій справі не виглядає, що є питання, яке слід вирішити в межах національного правопорядку шляхом зняття питання, чи втручання за рішенням суду графства було дозволено ч.2 ст. 8 Конвенції. ...

Я не кажу, що право на повагу до житла не застосовується. Однак я вважаю, що таке втручання у нього, як впливає із застосування закону, який надає можливість публічному органу як власнику реалізувати своє абсолютне право на поновлення власності після вручення повідомлення про розірвання договору найму, яке завершує найм, для того, аби зробити житло доступним для здачі в найм іншим особам відповідно до списку осіб, що потребують заселення, не порушує сутності права на повагу до житла згідно з ч. 1 ст.8 Конвенції. Цей висновок може бути застосовано до усіх справ такого типу взагалі. ... Звідси впливає, що питання, чи втручання дозволене ч.2 ст. 8 Конвенції, не потребує у цій справі розгляду судом графства.

Подібним чином лорд Міллет ухвалив, що:

«... На мою думку, ст. 8 зазвичай не порушується шляхом забезпечення виконання умов, на яких заявник займає приміщення як його житло. Відповідно до ч. 1 ст. 8 Конвенції не надається право на житло, натомість у ній надається право на «повагу» до житла».

Щодо дотримання балансу, передбаченого ч. 2 ст. 8 Конвенції, він стверджував:

«... немає потреби проводити тесту на дотримання балансу, коли його результатом буде попередній висновок. У цій справі ... місцевий орган мав негайне право на виселення. Приміщення були домом п. Куазі, а виселення його без сумніву становило втручання у його користування приміщенням як житлом. Але його право займати житло як таке було обмежене умовами договору найму та було завершено. Виселення було очевидно необхідним для захисту прав місцевого органу як власника нерухомості. Його обов'язок поважати житло

п. Куазі не було порушено вимогою звільнити приміщення по спливу періоду, протягом якого, як він погодився, він міг займати це приміщення. Тут просто не було можливості знайти балансу.»

Лорд Скотт не погодився з лордом Хоупом та лордом Міллетом, хоча з дещо інших підстав:

«На мою думку, Апеляційний суд, правильно ухваливши, що п. Куазі мав житло згідно зі ст. 8 Конвенції, повинен би був ухвалити, що його право за ст.8 не може переважати щодо загальновизнаного та безспірного права ради на виселення за звичайним житловим правом. Я б, зі свого боку, сказав, що ст. 8 Конвенції за цих обставин не підлягала застосуванню. Однак також можна сказати, що наказ про виселення був наданий «відповідно до закону» та був необхідний для захисту та для надання чинності праву ради на виселення. ... Але ми приходимо до того самого висновку. Стаття 8 не може застосовуватися для скасування договірних та майнових прав на володіння.»

24. Стосовно питання про засоби захисту у виняткових справах, лорд Хоуп посилався (у § 79 рішення) на рішення у справі «*Sheffield City Council v. Smart*» ([2002] EWCA Civ 4), у якому не гарантований наймач майна ради був виселений у результаті провадження через завдання шкоди, вказавши, що оскарження за ст.8 Конвенції рішення місцевого органу про вручення повідомлення про розірвання договору найму може бути зроблене шляхом судового перегляду у межах відповідних часових рамок. Лорд Хоуп продовжив дослідженням того, що ухвалив Апеляційний суд у справі *Smart*:

«у рідкісних випадках, коли трапляється щось цілком виняткове після вручення повідомлення про розірвання договору найму, що основоположно змінює правду і неправду у пропонованому виселенні, суддя суду графства, який слухав позов про виселення, може бути зобов'язаний звернутися до цього, вирішуючи, чи надання наказу про виселення може бути виправданим... Я хочу зберегти свою точку зору стосовно того, чи для наймача, у винятковому випадку, залишиться відкритою можливість поставити питання перед судом графства про те, чи провадження щодо виселення було проведено після вручення повідомлення про розірвання договору найму органом, що надає житло, маючи на увазі, як вказав лорд Міллетт, що його рішення про вручення повідомлення про розірвання договору найму буде переглянуте у судовому порядку Високим судом, при умові, що заяву було подано у межах встановленого строку. Ситуація у справі, що розглядається, є іншою, оскільки одному з співнаймачів було вручено повідомлення про розірвання договору найму, що припинило найм».

Лорд Міллетт також стверджував, що:

«У виняткових випадках, якщо заявник переконаний, що місцевий орган діє нечесно або з неналежащих чи прихованих мотивів, він може звернутися до Високого суду з клопотанням про перегляд. Доступність цього засобу захисту, у поєднанні з тим фактом, що наймача не може бути виселено без судового наказу, тобто те, що суд може розглянути, чи заявник має право на виселення, є достатнім, аби виконати у необхідному та достатньому ступені повагу до житла заявника.»

25. Меншість, що не погодилося, (лорди Бінгем Корнгіллський (Bingham of Cornhill) та Стейн (Steyn) ухвалили, що якщо би мало місце пропонуване втручання у право особи на повагу до житла, питання його виправдання, якщо б таке виникло, повинно було би розглядатися, а у цій справі повинно було бути передано, до суду графства. Вони схвально процитували витяги з рішення Апеляційного суду у справі «*Sheffield City Council v. Smart*» (цитованій у § 24 вище):

«26. ... «Житло» – це автономне поняття для Європейського суду з прав людини, і воно не залежить від будь-якого правового статусу власника. Таким чином, у цих справах приміщення у Шеффільді та Сандерленді були, без сумніву, житлом жінок. Оскільки наслідком судових наказів про виселення було їх виселення, я вважаю, що ці накази безсумнівно становили втручання у право заявниць на повагу до житла. Я вказав, що справа цілком стосується ст.8 Конвенції, або, більш точно, ч. 2 ст. 8 Конвенції.

27. Перед розглядом питань за ч. 2 ст. 8 Конвенції я повинен уточнити, що є глибша причина моєї позиції стосовно того, що цю справу не може бути завершено рішенням про те, що відсутнє порушення ч. 1 ст. 8 Конвенції. Це стосується співвідношення між двома частинами ст. 8 Конвенції. Я ухвалив, що виселення цих заявниць буде, на перший погляд, становити порушення їхніх прав на повагу до житла. Але цей висновок є не лише прикладом буденного судового процесу, застосування правильної структури закону (тут, ч. 1 ст. 8 Конвенції) до окремого набору фактів. Радше він має цільову якість. Суд має прийти до судового вибору між двома можливостями, вибору, який перевищує межі з'ясування того, що означають слова закону. Перший варіант вибору ...передбачає рішення, що конвенційні вимоги постають за ч.1 ст.8 Конвенції. ... Другий варіант вибору (включаючи, на перший погляд, порушення ч. 1 ст. 8 Конвенції), якому я віддаю перевагу, передбачає рішення, що більш суворі та специфічні стандарти, викладені у ч. 2 ст. 8 Конвенції, повинні застосовуватися, якщо суд має ухвалити, що виселення сумісне з конвенційними правами осіб, що подають апеляцію. Якщо приймається перший, а не другий варіант вибору, Конвенція стає, як це й було, більш віддаленою при створенні національного права. Частиною завдання, яке має вирішити суд, є те, наскільки близьким має бути таке залучення у контексті, що розглядається. Таким чином, я не відмовляюся від першого варіанта лише через те, що я дотримуюся погляду, що другий варіант більш природно відображає звичайний сенс слів, використаних у ч. 1 ст. 8 Конвенції. Я вважаю, що, по суті, віндикація та виконання конвенційних прав, для чого [Закон про права людини 1998 року] було прийнято, вимагають, аби провадження за національним правом, пов'язане з цими апеляціями, було піддане детальному аналізу на предмет відповідності зі стандартами ч. 2 ст. 8 Конвенції. Такий процес вимагається задля повноти нашого муніципального права щодо прав людини.»

Проте лорд Бінгем наголосив, що управління громадським житлом за різними законодавчими схемами було ввірено місцевим органам з питань житла і що обставини, за яких можна виправдати відмову у видачі судового наказу про виселення, повинні бути дуже винятковими. Він дійшов висновку:

«Якщо (всупереч ухвалі більшості палати) моїй думці буде надано перевагу, я впевнений, що житлові органи, діючи добросовісно при запровадженні схем,

передбачених законом, та керуючи ними, не мають очікувати істотного зростання їх завантаженості щодо позовів».

Е. Рішення Палати лордів у справі *Kay*

26. У рішенні у справі *Kay v. Lambeth Borough Council; Price v. Leeds County Council* від 08.03.2006 р. ([2006] UKHL 10) Палата лордів була у складі комітету з семи суддів (тоді як, зазвичай, до комітету входить п'ять суддів) для перегляду свого рішення у справі *Qazi* у світлі §§ 81–84 рішення Суду у справі «*Connors проти Сполученого Королівства*» від 27. 05.2004 р. (справа № 66746/01) та рішення Суду у справі «*Blečić проти Хорватії*» від 29.07.2004 р. (справа № 59532/00) (друге рішення було передане до Великої палати, яка 08.03.2006 р. встановила, що через невичерпання національних засобів юридичного захисту, їй не був підсудний розгляд справи по суті). Лорди одностайно обмежили їх розгляд тими справами, у яких власником нерухомості був публічний орган.

27. Більшість (лорди Хоуп, Скотт, Браун та баронеса Хейл (Baroness Hale)) ухвалила, що рішення у справі *Connors* не було несумісним з позицією більшості у справі *Qazi*, а тому суду графства не було потреби переглядати питання згідно з ч. 2 ст. 8 Конвенції, якщо справа була такою, у якій положення права передбачали відповідь, оскільки у цій ситуації, перегляд справи по суті виявиться безкорисним. У такій справі захист ст. 8 Конвенції, якщо постане таке питання, повинен просто бути вилучений. Однак у світлі рішень у справах *Connors* та *Blečić* було необхідно наголосити, що виселена особа могла мати захист від провадження щодо виселення у виняткових випадках, а саме (1) якщо вона оспорювала національне право як несумісне зі ст. 8 Конвенції (як це мало місце у справі *Connors*) чи (2) вона оспорювала позов публічного органу-власника нерухомості на підставах публічного права, на основі того, що дії органу становили зловживання владою.

28. Меншість (лорди Бінгем (Bingham), Ніколс (Nicholls) та Уолкер (Walker)) ухвалили, що відповідачу у провадженні щодо виселення, розпочатому публічним органом, слід дозволити, в принципі, застосовувати захист ст. 8 Конвенції під час провадження щодо виселення у суді графства. Лорд Бінгем висловився таким чином:

«Я не погоджуюся, як доводять апелянти, що публічний орган має з самого початку стверджувати та доводити, що вимога про видачу судового наказу про виселення є виправданою. У переважній більшості випадків це буде значним тягарем та безкорисною справою. Для публічного органу достатньо доводити свої вимоги відповідно до національного права власності. Якщо наймач бажає підняти питання щодо захисту за ст. 8 Конвенції для запобігання чи відкладення видачі судового наказу про виселення, він повинен це робити, а публічний орган має спростовувати вимоги у певному обсязі, у якому вони пред'являються щодо

нього. У переважачій більшості випадків це не буде обтяженням. У рідкісних та виняткових випадках це не буде безперспективним.»

ПРАВО

I. ЩОДО ПРИЙНЯТНОСТІ СКАРГ

A. Щодо частини 1 статті 6 Конвенції

29. Заявник стверджував про порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції, оскаржуючи, що місцевий орган не був незалежним та неупередженим судом, коли він розпочав процедуру припинення найму власності.

У ч.1 ст. 6 Конвенції передбачено:

«Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру.»

30. Це положення передбачає процедурні гарантії у визначенні прав та обов'язків цивільного характеру. У цій справі права та обов'язки цивільного характеру виникли за фактом найму, який заявник та його дружина мали з місцевим органом. Найм було припинено повідомленням про розірвання договору найму, врученим дружині заявника 4 січня 2002 року. Однак визначення прав та обов'язків цивільного характеру мало місце у національних судах – Бірмінгемському суді графства, який ухвалив рішення від 15 квітня 2003 року, та Апеляційному суді, який ухвалив рішення 9 грудня 2003 року. Будь-які скарги щодо справедливості судового розгляду повинні стосуватися проваджень в цих судах. Заявник не робив подання стосовно справедливості судових проваджень і не вказував, що щось поза межами проваджень як таких могло на них впливати.

31. Звідси випливає, що ця частина заяви є очевидно необґрунтованою у розумінні ч. 3 ст. 35 Конвенції і має бути відхилена відповідно до ч. 4 ст. 35 Конвенції.

B. Щодо статті 8 Конвенції

32. Заявник також стверджував про порушення ст. 8 Конвенції, вказуючи, що через спосіб, у який рада отримала повідомлення про розірвання договору найму у цій справі та через те, що провадження в

результаті цього були обмежені суто питаннями майнового права, його право на повагу до житла не було дотримано.

У ст. 8 Конвенції передбачено у контексті цієї справи:

«1. Кожен має право на повагу до свого приватного ... життя, до свого житла ...

2. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах ... економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, ... або для захисту прав і свобод інших осіб.»

33. Суд вважає, що ця частина заяви піднімає питання права, які є достатньо серйозними і їхнє вирішення залежить від розгляду справи по суті. Жодної іншої підстави для оголошення заяви неприйнятною не було встановлено. Тому заяву слід оголосити прийнятною. Відповідно до ч. 3 ст. 29 Конвенції, Суд розгляне скаргу по суті нижче.

С. Щодо статті 14 Конвенції, взятої у поєднанні зі статтею 8 Конвенції

34. Зрештою заявник, порівнюючи своє становище зі становищем подружніх пар наймачів, які залишають приміщення через розрив відносин, не стверджуючи при цьому про домашнє насильство, заявляв про порушення ст. 14 Конвенції, взятої у поєднанні зі ст. 8, тому що місцевий орган здійснював різну політику для цих двох категорій. У ст. 14 Конвенції передбачено:

«Користування правами та свободами, визнаними в цій Конвенції, має бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою – статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження, або за іншою ознакою.»

35. Суд зазначає, що заявник не ставив питання щодо ст. 14 Конвенції у національних судових провадженнях і не оскаржував різницю в поводженні перед національними судами. Таким чином, постає питання про те, чи заявник вичерпав національні засоби юридичного захисту, як цього вимагає ст. 35 Конвенції.

36. У будь-якому разі, справи, що пов'язані з домашнім насильством, не є тотожними до справ, які не пов'язані з домашнім насильством, а тому різниця у поводженні у цих справах не може сама по собі бути дискримінаційною для цілей ст. 14 Конвенції.

37. Звідси випливає, що ця частина заяви є очевидно необґрунтованою у розумінні ч. 3 ст. 35 Конвенції і повинна бути відхилена відповідно до ч. 4 ст. 35 Конвенції.

II. РОЗГЛЯД ПО СУТІ СКАРГ ЗА СТАТТЕЮ 8 КОНВЕНЦІЇ

A. Подання сторін

38. Сторони погодилися, що право на повагу до житла, що міститься у ст. 8 Конвенції, стосується фактів у цій справі. Однак вони не погодилися, чи оспорюваний захід був «необхідним у демократичному суспільстві».

1. Уряд

39. Уряд стверджував, що будь-яке втручання у права заявника за ч. 1 ст. 8 Конвенції було правомірним у розумінні ч. 2 ст. 8 Конвенції. Рішення місцевого органу отримати повідомлення про розірвання договору найму від його дружини та розпочате в результаті цього провадження про виселення, були здійснені відповідно до закону та переслідували декілька законних цілей, а саме: (а) захист прав органу як власника майна, на якого покладено відповідальність за управління фондом соціального житла; (b) захист прав та свобод інших учасників черги на житло щодо забезпечення їх житлом житлового фонду органу на задоволення їхніх потреб; та (c) покращення економічного добробуту країни. Більше того, стверджуючи, що було необхідно за умов демократії мати чіткі та певні норми щодо управління майновими правами та з огляду на той факт, що згідно зі звичайним правом власності орган влади мав абсолютне право на повернення вказаної власності, Уряд вказав, що втручання, яке відбулося в силу визнання та застосування цих прав судами, було «необхідним у демократичному суспільстві» та пропорційним до законної мети, що переслідувалася.

40. Відповідно до позиції Уряду справа, що розглядається, відрізнялася від справи «*Connors проти Сполученого Королівства*» від 27.05.2004 р. (справа № 66746/01, §§ 81–84: див. § 49 нижче), у якій три основні моменти призвели до встановлення Судом порушення ст. 8 Конвенції: по-перше, незахищене становище ромів як меншини, що покладало на державу позитивний обов'язок полегшити їм спосіб життя; по-друге, відсутність процесуального захисту, що дозволяло органам влади переміщувати ромів з дозволених поселень без прискіпливого розгляду з боку судів; і, по-третє, той факт, що національне законодавство проводило несправедливу дискримінацію між ромами, які живуть у приватних поселеннях та тими, хто живе у поселеннях, що належать місцевим органам. На противагу до позиції у справі *Connors*, у справі, що розглядається, немає припущення про те, що національне право щодо власника нерухомості та наймача саме по собі несумісне зі ст. 8 Конвенції.

41. Оскільки, пропонуючи пані МакКанн підписати повідомлення про розірвання договору найму, місцевий орган хотів врегулювати ситуацію, яку вона створила, коли залишила будинок та подала заяву на отримання альтернативного житла, було прийнятним попросити її підписати повідомлення та не виникло обов'язку в повній мірі пояснити наслідки цього. За умов, коли відносини між спільними наймачами розладналися, місцевий орган повинен був відповідно до своїх повноважень отримати форму про вибуття наймача (див. § 21 вище). Така політика була надзвичайно виваженою, оскільки вона дозволяла місцевому органу як власнику нерухомості знову отримати контроль за нерухомістю і, таким чином, управляти недостатніми житловими ресурсами ефективно. Процедурний захист від завершення найму містився у ст. 82-84 Закону 1985 року (див. § 20 вище) і застосовувався лише у тому разі, коли власник нерухомості ініціював припинення найму. У цій справі спільний найм було завершено врученням дружині заявника повідомлення про розірвання договору найму.

42. Беручи до уваги, що основним твердженням було те, що місцевий орган діяв неналежним чином, отримуючи повідомлення про розірвання договору найму від пані МакКанн, судовий розгляд забезпечив відповідний та достатній засіб захисту, до якого заявник мав доступ. Більше того, з рішення Палати лордів у справі *Кау* (див. §§ 26-28 вище) не зрозуміло, що індивіду у становищі заявника не потрібно розпочинати процедуру судового розгляду, аби розпочати оскарження публічного права; такі заперечення могли бути представлені шляхом додаткового оспорування проваджень про власність у суді графства. Роз'яснення у справі *Кау* підкреслило ступінь процесуального захисту, передбачений для осіб, що перебувають у становищі заявника. З огляду на це, справа, що розглядається, чітко відрізнялася від справи *Connors*, у якій доводи заявника (про те, що він не був відповідальним за антисоціальну поведінку, про яку заявлялося) не стосувалися зловживання владою місцевим органом, та у судовому перегляді якої заявнику було відмовлено.

2. Заявник

43. Заявник відстоював, що той спосіб, у який було отримано повідомлення про розірвання договору найму житлового приміщення, зробив його виселення неправомірним порушенням його права на повагу до житла. Стаття 8 Конвенції стосувалася справи, тому що пані МакКанн не вручили б повідомлення про розірвання договору найму без прохання службовця з питань заселення місцевого органу, і місцевий орган знав, що наслідком такого повідомлення буде припинення спільного найму без жодної можливості для заявника

ефективно оскаржити втрату свого житла. Більше того, завершення найму вплинуло на стосунки заявника зі своїми дітьми, які залишалися з ним три ночі на тиждень. Вирішуючи попросити пані МакКанн щодо повідомлення про розірвання договору найму, місцевий орган не вказав жодним чином на право заявника згідно зі ст. 8 Конвенції.

44. Єдиного разу, коли суд вивчав застосовні конвенційні положення, він встановив, що право заявника на повагу до житла не було належним чином дотримане. Однак це рішення суду графства було скасоване в апеляції у світлі рішення Палати лордів у справі *Qazi*, а прохання заявника про наступний судовий перегляд було відхилено з тих міркувань, що Апеляційний суд вже вирішив це питання.

45. У провадженні згідно зі ст. 82-84 Закону про житло 1985 року (див. § 20 вище) суд графства має дослідити та встановити усі питання фактів та може надати виселення власнику нерухомості, якщо «вважатиме обґрунтованим це зробити». Дії місцевого органу щодо отримання від дружини заявника повідомлення про розірвання договору найму, по суті, обійшли цю законодавчу схему, яку парламент створив для захисту таких наймачів як заявник. Розуміючи, що у рідкісних випадках відмовляють у володінні власнику нерухомості на підставі ст. 8 Конвенції, заявник наполягав, що виключити можливість індивідуальних обставин впливати на визнання виселення непропорційним означало позбавити Конвенцію будь-якого впливу.

В. Оцінка Суду

46. Суд неодноразово зазначав, що питання того, чи певна власність має розглядатися як «житло», є питанням факту і не залежить від правомірності користування нею за національним правом (див., наприклад, § 54 рішення Суду у справі *«Buckley проти Сполученого Королівства»* від 25.09.1996 р. (*Reports of Judgments and Decisions* 1996-IV), у якому заявниця проживала на своїй власній землі без дозволу на будівництво протягом близько 8 років). У справі, що розглядається, національними судами було встановлено та визнано сторонами, що житло місцевого органу, яке заявник раніше займав як співнаймач разом з дружиною і де він сам проживав з листопада 2001 року, продовжувало залишатися його «житлом» у розумінні ч. 1 ст. 8 Конвенції, незважаючи на той факт, що відповідно до врученого його дружиною повідомлення про розірвання договору найму, він не мав права за національним законодавством продовжувати користуватися цим житлом. Суд погоджується з цим аналізом.

47. Далі Суд погодився, що наслідком повідомлення про розірвання договору найму, яке було вручено дружиною заявника місцевому

органу, а також провадження щодо виселення, яке розпочав цей орган, було втручання у право заявника на повагу до його житла.

48. Суд вважає, що втручання відбувалося відповідно до закону та переслідувало законну мету захисту прав та свобод інших осіб у двох аспектах. По-перше, воно захищало право місцевого органу поновити володіння власністю, якщо особа не мала права знаходитися у цій власності за договором або на інших підставах. Національні суди зробили значний наголос на цьому аспекті, який однаково застосовується до усіх власників нерухомості, котрі прагнуть повернути власність до свого володіння. Однак втручання також переслідувало мету забезпечити те, аби законодавча схема забезпечення житлом належним чином застосовувалася. Поняття «інших осіб» у цьому випадку означає потенційних набувачів комплексу пільг, встановлених, з-поміж інших, Законом про житло. Суд погоджується, що лише обмежуючи коло осіб, яким надається захист цим законом, є можливість, щоб політика, що впливає з його положень, розумно впроваджувалася.

49. Основне питання у цій справі полягає у тому, чи втручання було пропорційним до мети, що переслідувалася, і, таким чином, «необхідним у демократичному суспільстві». Слід нагадати, що вимога, яка впливає з ч. 2 ст. 8 Конвенції, ставить як питання процедури, так і питання суті. Суд виклав основні принципи оцінки необхідності втручання у право на «житло» через подання позову про виселення за скороченою процедурою у §§ 81–84 рішення у справі «*Connors проти Сполученого Королівства*» від 27.05.2004 р. (справа № 66746/01), яку було вирішено після ухвалення Палатою лордів рішення у справі *Qazi* (див. §§ 22–25 вище), але перед рішенням Палати лордів у справі *Kay* (див. §§ 26–28 вище), таким чином:

«81. Втручання буде вважатися «необхідним у демократичному суспільстві» для досягнення законної мети, якщо воно відповідає «нагальній соціальній потребі» та, зокрема, якщо воно є пропорційним до законної мети, що переслідується. Тоді як саме національні органи повинні остаточно оцінити необхідність, остаточна оцінка того, чи причини втручання є вагомими та достатніми, є предметом розгляду Суду стосовно відповідності до вимог Конвенції...

82. З огляду на це, свобода розсуду неодмінно має бути надана національним органам, які через прямий та тривалий контакт з суспільством у їхніх країнах, в принципі, можуть краще оцінити місцеві потреби та умови, аніж міжнародний суд. Ця свобода розсуду буде змінюватися залежно від природи конвенційного права, що розглядається, його важливості для особи та природи діяльності, що підлягала обмеженню, а також природи мети, що переслідується такими обмеженнями. Свобода розсуду має тенденцію до звуження щодо тих прав, які є визначальними для ефективного здійснення індивідами особистих чи основних прав З іншого боку, у сферах, пов'язаних із застосуванням соціальної чи економічної політики, сфера розсуду є широкою, як і в контексті планування території, стосовно якої Суд вказав, що «оскільки реалізація розсуду, що

включає значну кількість факторів місцевого значення, є невід'ємною від вибору та впровадження політики щодо організації території, національні органи влади, в принципі, користуються широкою свободою розсуду»... . Суд також стверджував, що у таких сферах як забезпечення житлом, які відіграють основну роль у добробуті та економічній політиці сучасних суспільств, він буде зважати на рішення законодавця щодо того, що становить загальний інтерес, якщо тільки таке рішення не є очевидно необґрунтованим Однак слід також зазначити, що це стосувалося контексту ст.1 Першого протоколу до Конвенції, а не її статті 8, яка стосується надзвичайно важливих прав на ідентичність індивіда, самовизначення, фізичну та моральну цілісність, захист відносин з іншими людьми та стале і захищене становище у громаді Якщо у контексті ст. 8 Конвенції постають питання про соціальну та економічну політику, межі свободи розсуду залежать від контексту справи з наданням особливої ваги ступеню втручання у особисту сферу заявника

83. Процесуальні гарантії, доступні для особи, будуть особливо важливими при визначенні того, чи держава-відповідач під час встановлення меж регулювання не вийшла за межі своєї свободи розсуду. Зокрема, Суд має дослідити, чи процес прийняття рішень, що призвів до заходів втручання, був справедливим і таким, що дозволяє належне врахування інтересів, які охороняються ст. 8 Конвенції...»

50. Суд не може погодитися з аргументом Уряду про те, що мотиваційна частина у справі *Connors* обмежувалася лише справами щодо виселення ромів чи справами, у яких заявник прагнув оспорити закон як такий, а не його застосування у конкретному випадку щодо заявника. Втрата житла є найбільш крайньою формою втручання у право на повагу до житла. Будь-яка особа, щодо якої існує ризик втручання такої значимості, повинна, в принципі, мати можливість отримати встановлений незалежним судом висновок про пропорційність такого заходу у світлі відповідних принципів ст. 8 Конвенції, незважаючи на те, що відповідно до національного законодавства право на користування помешканням завершилося.

51. Суд зазначає, що законодавець Сполученого Королівства встановив Законодавством про житло, зокрема, складну систему надання громадського житла, яку заявник не оскаржував. Система включає, відповідно до ст. 84 Закону про житло 1985 року (див. § 20 вище), положення про захист наймачів нерухомості, власником якої є місцевий орган влади; таким наймачем був заявник як співнаймач. Відповідно до цих положень суд не може видати наказ про виселення наймача нерухомості, яка належить органу влади, за винятком ситуації, якщо наявна одна з передбачених законом підстав і якщо підтверджено, що надання такого судового наказу є обґрунтованим. Якщо місцевий орган прагнув виселити заявника на підставі цих положень, заявник міг клопотати перед судом про перевірку того, чи його дружина насправді залишила сімейний будинок через застосування до неї домашнього насильства і чи були підстави видати судовий наказ про його виселення з огляду на його особливі

обставини, його зокрема, потребу забезпечити помешкання для дітей, які залишалися з ним на ніч декілька разів на тиждень .

52. Однак у цій справі місцевий орган вирішив обійти законодавчу схему, коли попросив пані МакКанн підписати передбачене загальним правом повідомлення про розірвання договору найму житлового приміщення, наслідком якого було негайне припинення права заявника залишатися у будинку. Очевидно, що орган влади у процесі цієї процедури не взяв до уваги право заявника на повагу до житла. Більше того, відповідно до національного права (див. позицію більшості у справах *Qazi* та *Kay*, §§ 22-28 вище) у результаті таких проваджень за спрощеною процедурою, які стосувались заявника, суд графства не міг розглядати питання, що стосуються пропорційності судового наказу про виселення, за винятком окремих випадків, у яких, як і зазначив Апеляційний суд у справі заявника, «з часу вручення повідомлення про розірвання договору найму трапилося щось, що основоположно змінило ситуацію відносно запланованого виселення». Жодних таких виняткових обставин не було встановлено у справі заявника. Більше того, хоча власником нерухомості заявника був місцевий орган, заявник міг шляхом звернення до суду оскаржувати його рішення отримати повідомлення про розірвання договору найму та розпочати провадження про виселення. Але його звернення було відхилено, оскільки місцевий орган не діяв незаконно.

53. Як і у справі *Connors* , можливість заявника звертатися до суду щодо перегляду та отримати ретельну перевірку правомірності й обґрунтованості рішень місцевого органу не була достатньою «процесуальною гарантією» , якої вимагає ст. 8 Конвенції для оцінки пропорційності втручання. Процедура судового перегляду не є пристосованою для вирішення складних фактичних питань, які краще віддавати на розгляд суду графства, відповідальному за надання наказу про виселення. У цій справі судовий перегляд , так само як і як провадження щодо виселення, не забезпечив жодної можливості для незалежного суду дослідити, чи втрата заявником житла була пропорційною за ч.2 ст. 8 Конвенції до законної мети, що переслідувалася.

54. Суд не погоджується з тим, що надання прав користувачу поставити питання щодо ст. 8 Конвенції буде мати серйозні наслідки для функціонування системи чи для національного права стосовно наймодавця та наймача. Як висловилося меншість Палати лордів у справі *Kay* (див. § 28 вище), лише у виняткових випадках заявники зможуть обґрунтовано поставити питання, які суд повинен буде розглянути по суті; у переважній же більшості справ накази про виселення продовжуватимуть видавати за скороченим провадженням.

55. Для цілей справи, що розглядається, не важливо, чи пані МакКанн розуміла або очікувала наслідки повідомлення про

розірвання договору найму житлового приміщення. Відповідно до скороченого провадження, доступного для наймодавця, коли один із співнаймачів вручає йому повідомлення про розірвання найму, заявника було позбавлено володіння житлом без надання будь-якої можливості отримати оцінку пропорційності цього заходу з боку незалежного суду. Звідси випливає, що через нестачу адекватних процесуальних гарантій, мало місце порушення ст. 8 Конвенції у цій справі.

III. СТАТТЯ 41 КОНВЕНЦІЇ

56. Заявник просив справедливую сатисфакцію, передбачену у ст. 41 Конвенції, яка встановлює:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або Протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію.»

A. Моральна шкода

57. Заявник просив 50 000 євро як компенсацію моральної шкоди, включаючи 20 000 євро за втрату свого житла, 20 000 євро за втручання у його відносини з дітьми та 10 000 євро як компенсацію за страждання та напруження, яких він зазнав у зв'язку з приниженням через виселення, знаючи про те, що суд графства визнав таке виселення необґрунтованим.

58. Уряд зауважив, що, на відміну від заявника у справі *Connors*, якого було виселено після короткострокового повідомлення про це з будинку, в якому він проживав протягом 15 років і якому Суд присудив 14 000 євро як компенсацію моральної шкоди, заявник у цій справі проживав у спірному будинку протягом трьох років перед розпадом його шлюбу і був змушений залишити його за наказом про заборону наближення від квітня 2001 року. Більше того, заявник подавав заяву, аби змінити займане приміщення 4 січня 2002 року, тому що будинок був занадто великим для його потреб. За цих обставин та беручи до уваги, що було неможливо переконатися у тому, яким було би становище заявника, якби не було порушення ст. 8 Конвенції (яке було, у будь-якому разі, відхилене), Уряд вказав, що сам факт визнання порушення становитиме достатню компенсацію чи, як варіант, заявнику може бути присуджена суттєво нижча сума порівняно з тією, що була присуджена у рішенні у справі *Connors*.

59. Суд зазначає, що він встановив порушення ст. 8 Конвенції лише щодо її процесуального аспекту. Беручи до уваги твердження про

домашнє насильство з боку заявника, його статус як одинака (хоча він і хотів контактувати з дітьми та залишати їх на ніч у себе) та брак житлового фонду місцевого органу, зовсім не є певним, що наказ про виселення не був би виданий, навіть якщо національний суд мав би можливість оцінити пропорційність виселення,. Проте заявник був позбавлений житла без можливості отримати рішення з питань ст. 8 Конвенції і, таким чином, Суд доходить висновку, що він зазнав моральної шкоди, зокрема через відчуття пригнічення та несправедливості, яка не компенсується достатньою мірою встановленням порушення Конвенції (див. § 114 рішення у справі *Connors*). Буде справедливо присудити заявнику з цього приводу 2 000 євро.

В. Судові та інші витрати

60. Крім того, заявник просив відшкодувати кошти, витрачені на національне провадження та провадження у Страсбурзі, що становить 75 570,18 фунтів стерлінгів, з яких 7 691,32 фунтів стерлінгів становлять витрати з підготовки справи до розгляду Судом.

61. Уряд вказав, що 45 000 фунтів стерлінгів на відшкодування витрат за національне провадження та 6 000 євро на відшкодування витрат у Страсбурзі буде більш ніж достатньо.

62. Суд присуджує 75 000 євро на відшкодування судових витрат, а також будь-який податок на додану вартість, що може бути стягнутий з цієї суми, за винятком 850 євро вже бути отримані як правова допомога від Ради Європи.

С. Відсотки у разі несвоєчасної виплати

63. Суд вважає прийнятним, аби відсотки у разі несвоєчасної виплати визначалися на підставі граничної кредитної ставки Європейського центрального банку плюс три відсоткові пункти.

З ЦИХ ПІДСТАВ СУД

1. *Оголошує* заяву у частині ст. 8 Конвенції прийнятною;
2. *Оголошує* решту скарг неприйнятними;
3. *Ухвалює*, що мало місце порушення ст. 8 Конвенції;

4. Ухвалює, (а) що держава-відповідач має сплатити заявнику у межах трьох місяців з моменту ухвалення рішення, 2 000 євро (дві тисячі євро) як компенсацію моральної шкоди та 75 000 євро (сімдесят п'ять тисяч євро) на відшкодування судових та інших витрат, за винятком 850 євро (вісімсот п'ятдесят євро) за правову допомогу, оплачену Радою Європи, а також будь-які податки, якщо такі можуть бути стягнуті з цих коштів, у перерахунку на фунти стерлінгів на день виплати;

(б) що по спливу зазначених вище трьох місяців і до остаточного розрахунку на вказані суми нараховуватиметься простий відсоток у розмірі граничної кредитної ставки Європейського центрального банку, чинної у відповідний період невиконання цих платежів, плюс три відсоткові пункти;

5. Відхиляє решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.

Учинено англійською мовою та оголошено у письмовій формі 17 липня 2007 року відповідно до ч. 2 та ч. 3 правила 77 Регламенту Суду.

Лоренс Ерлі
Секретар

Лех Гарліцкі
Голова

© Рада Європи/Європейський суд з прав людини, 2012.

Офіційними мовами Європейського суду з прав людини є англійська та французька. Цей переклад було замовлено за підтримки Довірчого фонду з прав людини Ради Європи (www.coe.int/humanrightstrustfund). Він не є обов'язковим для Суду і не покладає на Суд жодної відповідальності щодо якості цього перекладу. Його можна завантажити з бази даних HUDOC практики Європейського суду з прав людини (<http://hudoc.echr.coe.int>) або з будь-якої іншої бази даних, у якій Суд його розмістив. Його можна відтворювати у некомерційних цілях, за умови, що цитується повна назва справи, разом з вказівкою на авторське право і посиланням на Довірчий фонд з прав людини. Якщо планується використовувати будь-яку частину цього перекладу для комерційних цілей, будь-ласка, контакуйте publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of

Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : publishing@echr.coe.int